

VIEDOKLIS PAR FINANŠU MINISTRIJAS MAKROEKONOMIKAS PROGNOZĒM

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm, kas tiks izmantotas par pamatu Latvijas Stabilitātes Programmas (turpmāk – SP) 2018.-2021. gadam (2018./21.), ko plānots iesniegt Saeimā 2018. gada aprīlī, izstrādei. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – SP un vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk – VTBI) – izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati (skatīt pielikumā), tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūra un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji. Padome ir konsultējusies ar ārējiem ekspertiem, lai iegūtu pēc iespējas dažādus viedokļus par norisēm Latvijas ekonomikā.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 3. tabulā šī dokumenta beigās).

	2018	2019	2020	2021
Reālā IKP izaugsme				
FM (2018.g. februāris)	4,0	3,4	3,0	2,9
LB* (2017.g. decembris)	4,1	3,2	–	–
EK (2018.g. februāris)	3,5	3,2	–	–
SVF (2017.g. oktobris)	3,9	3,5	3,2	3,1
Nominālā IKP izaugsme				
FM (2018.g. februāris)	7,2	6,5	5,8	5,4
LB (2017.g. decembris)	–	–	–	–
EK (2017.g. novembris)	6,9	6,5	–	–
SVF (2017.g. oktobris)	7,0	5,9	5,5	5,4
Inflācija				
FM (2018.g. februāris)	2,8	2,4	2,1	2,1
LB (2017.g. decembris)	2,9	2,6	–	–
EK (2018.g. februāris)	3,1	2,9	–	–
SVF (2017.g. oktobris)	3,0	2,5	2,4	2,3
IKP deflators				
FM (2018.g. februāris)	3,1	3,0	2,7	2,5
LB (2017.g. decembris)	–	–	–	–
EK (2017.g. novembris)	3,4	3,2	–	–
SVF (2017.g. oktobris)	3,0	2,4	2,3	2,2
Izlaižu starpība				
FM (2018.g. februāris)	1,1	1,0	0,7	0,3
LB (2017.g. decembris)	–	–	–	–
EK (2017.g. novembris)	2,1	1,4	–	–
SVF (2017.g. oktobris)	–	–	–	–

1. tabula. Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %. Datu avoti: FM, LB, EK, SVF.

*Sezonāli un kalendāri neizlīdzināti dati.

Bezdarba līmeņa samazinājums (zemākais kopš 2009.gada) stimulēja darba samaksas pieaugumu. Tiek prognozēts, ka bezdarba līmenis arī turpmāk samazināsies, sasniedzot 7,0% līmeni 2021.gadā, kas ir vienlīdzīgs ar 2006.gada rādītāju. Tas norāda uz pieaugošām problēmām piesaistīt cilvēk kapitālu un personāla resursus vairākās nozarēs. Bezdarba līmeni, pie kura netiek veicināts darba

FM reālā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) augsmes, nominālā IKP augsmes, inflācijas un IKP deflatora prognozes ir salīdzināmas ar Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) (izņemot izlaižu starpības pieņēmumus), Starptautiskā Valūtas fonda (turpmāk – SVF) un Latvijas Bankas (turpmāk – LB) prognozēm (1. tabula). Taču atšķirības novērojamas izlaižu starpības prognozēs – EK prognozē par 1,4 procentpunktiem lielāku izlaižu starpību 2018.gadā un par 0,5 procentpunktiem lielāku – 2019.gadā, tomēr neskatoties uz to abas institūcijas norāda uz pozitīvu izlaižu starpību.¹

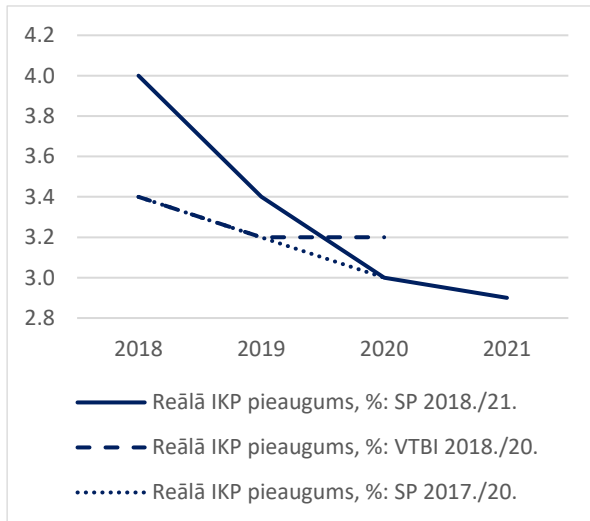
2017.gadā ekonomiskā izaugsme bija straujāka, kā gaidīts, līdz ar to turpmāk Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstīs tiek prognozēta stabila ekonomiskā izaugsme. IKP izaugsme tiek veicināta gan pieaugot privātajam patēriņam, gan ES investīcijām. Preču cenu kāpums pasaulē veidojās galvenokārt no enerģijas cenu atgūšanās pēc to samazinājuma, kā arī darba samaksas kāpuma rezultātā.

¹ Eiropas Komisijas 2017. gada rudens prognozes pieejamas šeit:

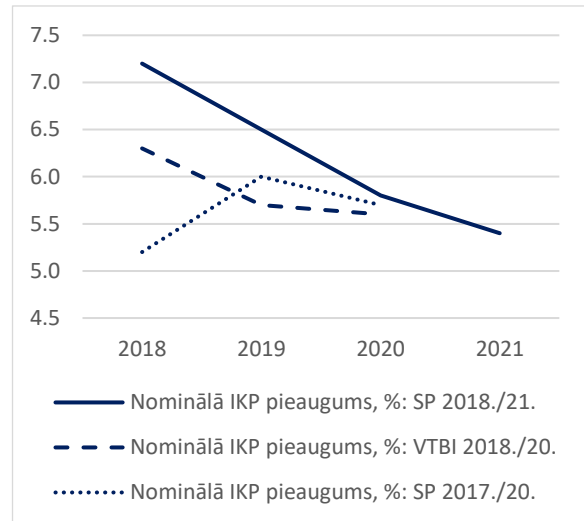
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/saee_autumn_2017_en.pdf, skatīts: 08.02.2018.

samaksas pieaugums (NAWRU) jeb dabisko bezdarbu SP 2018./21. FM prognozē augstāku kā faktisko bezdarbu. Faktiskā bezdarba prognoze paredz bezdarba samazinājumu līdz 8% 2018.gadā (dabiskā bezdarba līmenis NAWRU ir prognozēts 9,7%), līdz 7,7% 2019.gadā (9,4% NAWRU), līdz 7,2% 2020.gadā (8,8% NAWRU) un līdz 7,0% 2021.gadā (8,4% NAWRU). Zems bezdarba līmenis turpina spiedienu paaugstināt algas, un tas palielina inflācijas riskus (lūdzu skat. viedoklī arī turpmāk).

Padome apstiprina reālā IKP izaugsmes prognozi SP 2018./21. Salīdzinājumā ar iepriekšējo prognozi, kas tika gatavota VTBI 2018./20. ietvaros, reālā IKP pieauguma tempa prognoze ir palielināta par 0,6 procentpunktiem 2018.gadam un par 0,2 procentpunktiem 2019.gadam, bet samazināta par 0,2 procentpunktiem 2020.gadam (1. attēls). Nominālā IKP pieauguma un IKP deflatora prognozes ir paaugstinātas visam prognozē aptvertajam laika periodam.

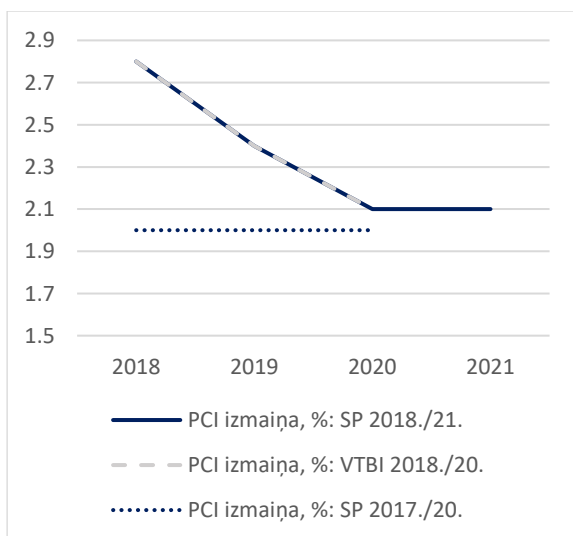
1. attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.
Avots: FM.

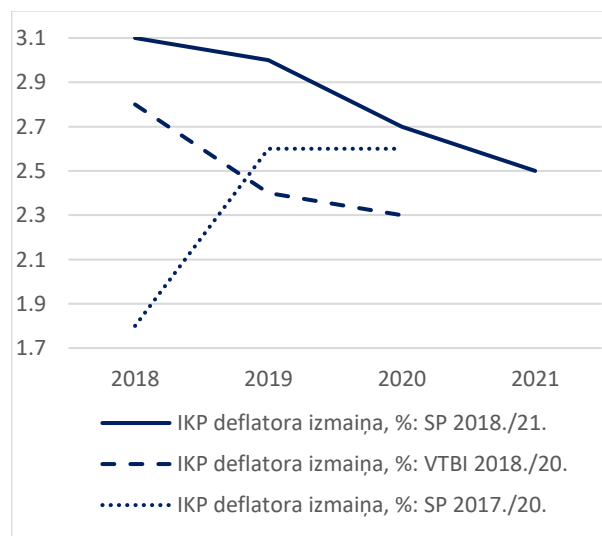
2. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze.
Avots: FM.

Padome apstiprina nominālā IKP pieauguma prognozi SP 2018./21. FM turpināja palielināt nominālā IKP izaugsmes prognozi 2018. līdz 2021 (2. attēls). Šīs izmaiņas galvenokārt ir saistītas ar ievērojamām IKP deflatora izmaiņām.

Padome apstiprina patēriņa cenu indeksa (turpmāk – PCI) izmaiņas (inflācijas) prognozi SP 2018./21. 2017.gadā PCI faktiskās izmaiņas bija 2,9% (īkgadējās izmaiņas salīdzinājumā pret iepriekšējo gadu, atbilstoši Eiropas statistikas datiem, Eurostat). Līdz ar to, kopš 2017.gada augusta PCI izmaiņu prognoze saglabājusies nemainīga (3. attēls).

3. attēls. Inflācijas prognoze.
Avots: FM.

4. attēls. IKP deflatora prognoze.
Avots: FM.

Padome apstiprina IKP deflatora prognozi SP 2018./21. IKP deflatora prognoze ir atkārtoti pārskatīta, to paaugstinot par 0,3 procentpunktiem 2018.gadam, 0,6 procentpunktiem 2019.gadam un 0,4 procentpunktiem 2020.gadam (4. attēls).

Padome apstiprina potenciālā IKP izaugsmes prognozi un izlaižu starpību prognozi SP 2018./21 ar komentāriem. Kopš iepriekšējo makroekonomikas prognožu apstiprināšanas (lūdzu skat. 2. tabulu zemāk) potenciālā IKP pieaugums ir palielināts par 0,4 procentpunktiem 2018. gadam un 2019.gadam. Potenciālā IKP pieauguma prognoze ir 3,3% 2020. un 2021.gadam, 3,0% 2022. un 2023. gadam, un 2,8% turpmākajiem 2024. un 2025.gadiem (šāds novērtējuma laika perioda pagarinājums nepieciešams turpmākajos izdevumu nosacījuma aprēķinos).

Darba tirgū spiediens uz algām joprojām ir augsts (bezdarba prognozes saglabājas būtiski zemākas par dabiskā bezdarba (NAWRU) prognozēm), palielinot cenu inflācijas riskus it īpaši 2020.-2021.gadam. Padome norāda, ka straujāks darba smakasas un inflācijas kāpums var liecināt par ciklisko faktoru ietekmi un nepieciešamību pazemināt potenciālā IKP augsme un palielināt izlaižu starpību prognozes. Situācijā, kad inflācija un algu pieaugums būs lielāks nekā pašreizējās prognozes, Padome lūgs FM atjaunināt potenciālā IKP augsme un izlaižu starpības prognozes.

	2018	2019	2020	2021
Potenciālā IKP izaugsme	3.0	3.0	3.0	
Potenciālā IKP izaugsme	3.4	3.4	3.3	3.3
<i>izmaiņas potenciālā IKP augsmē</i>	<i>0.4</i>	<i>0.4</i>	<i>0.3</i>	
Izlaižu starpība	0.3	0.5	0.8	
Izlaižu starpība	1.1	1.0	0.7	0.3
<i>izmaiņas izlaižu starpībā</i>	<i>0.4</i>	<i>0.5</i>	<i>-0.1</i>	

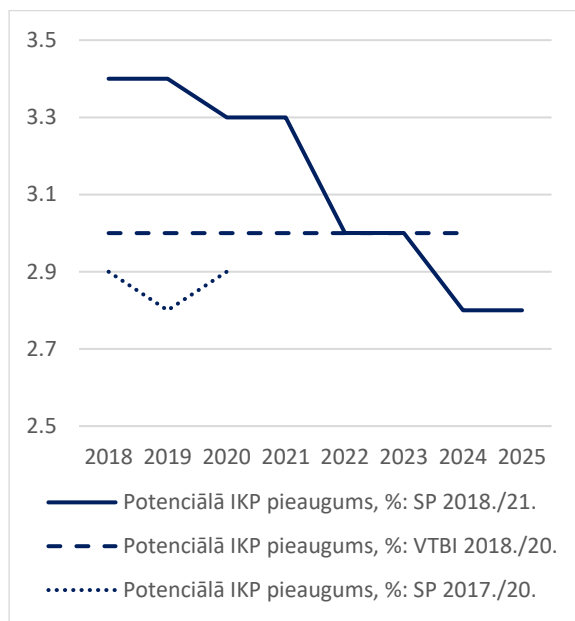
2. tabula. Izmaiņas potenciālā IKP augsmē un izlaižu starpībā kopš 2017.gada augusta.

Vidējā potenciālā IKP izaugsme ir virs 3,0% laikā no 2018. līdz 2025.gadam. Padome norāda, ka FM prognozētais potenciālā IKP pieaugums astoņu gadu periodā virs 3% sliekšņa ir augsts un pastāv būtiski ierobežojumi potenciālā IKP pieaugumam Latvijā ilgtermiņā noturēties virs 2,5% robežas².

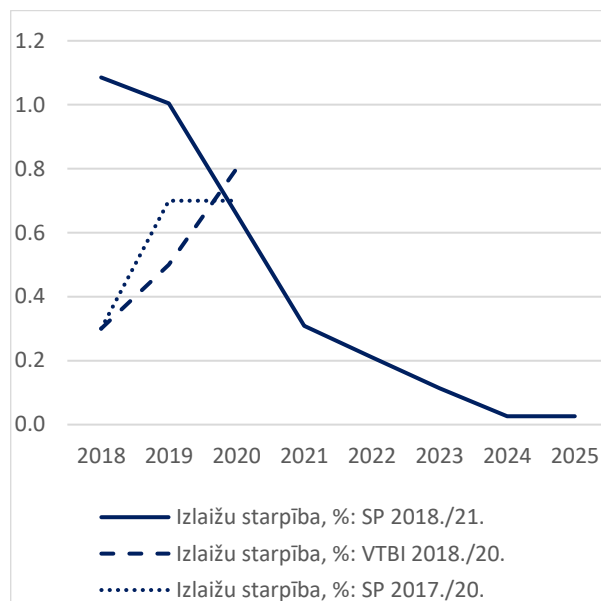
Padome konstatē, ka Latvijas ekonomika 2017.gadā ir nokļuvusi pozitīvo izlaižu starpību zonā un šī tendence turpināsies 2018.gadā izlaižu starpībai paplašinoties. Augšupejošs ekonomikas cikls ir ar spēcīgu pārliecību, augstu nodarbinātību un arvien lielāku spiedienu uz algu inflāciju. Cikliskie faktori ir galvenie ekonomiskās izaugsmes veicinātāji, kas nevar ilgt bez atbilstošām strukturālām izmaiņām, kas ļautu palielināt ražīgumu.

Padome konstatē ievērojamu risku, ka cenas pieaugs galvenokārt darba tirgus apstākļu un pastāvīga algu pieauguma dēļ. Darba samaksai un patēriņa cenām augot straujāk nekā prognozēts norādītu uz straujāku konkurētspējas zudumu un nepieciešamību pazemināt potenciālā IKP pieauguma vērtējumu un līdz ar to arī veidotos lielākas pozitīvās izlaižu starpības.

² Fiskālās ilgtspējas ziņojums 2017-2037. Pieejams šeit: <http://fdp.gov.lv/fiskalas-ilgtspejas-zinojums-2017-2037>, skatīts: 08.02.2018.

5. attēls. Potenciālā IKP pieaugums, %.
Avots: FM.

6. attēls. Izlaižu starpības, % no potenciālā IKP.
Avots: FM.

	2018	2019	2020	2021
Reālā IKP izaugsme	4.0	3.4	3.0	2.9
Nominālā IKP izaugsme	7.2	6.5	5.8	5.4
Inflācija	2.8	2.4	2.1	2.1
IKP deflators	3.1	3.0	2.7	2.5
Potenciālā IKP izaugsme	3.4	3.4	3.3	3.3
Izlaižu starpība	1.1	1.0	0.7	0.3

3. tabula. Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %.

Kopumā Padome vērtē FM makroekonomiskās prognozes kā reālistiskas un tās apstiprina, vienlaikus norādot, ka inflācijai un algu pieaugums ir jāseko kā riska faktoram, kurš norāda uz lēnāku potenciālo augsmi un lielāku pozitīvo izlaižu starpību. Papildus Padome:

- Atgādina iepriekšējo periodu rekomendāciju attīstīt makroekonomiskās attīstības scenārija jutīguma analīzi SP 2018./21. ietvaros, jutīgumu analīzes sadaļā par katru no scenārijiem to raksturojošās tabulās iekļaujot sekojošus rādītājus:
 - reālā IKP izaugsme, %;
 - kopējos budžeta ieņēmumus;
 - budžeta bilanci;
 - budžeta deficītu.
- Ir veikusi makroekonomisko prognožu kļūdu novērtējumu prognozēm par laika periodu kopš 2004.gada (skatīt pielikumā) un rekomendē FM uzsākt regulāru makroekonomisko prognožu izpildes novērtēšanu, kas palīdzētu modeļa pilnveidei un datu precizēšanai nākotnē.

Sagatavots sadarbībā ar SIA "Ernst&Young Baltic" atbilstoši noslēgtajam 2017.gada 15.septembrī līgumam par makroekonomikas eksperta konsultāciju pakalpojumiem. Pieejams šeit:
http://fdp.gov.lv/files/uploaded/FDP_1_15_1427_20170915_FDP2017_3_Ligums_makro.pdf